

פרשת פקודי

מה בפרשה: סיכום מתומצת של פרשת השבוע

פרשת פקודי ממשיכה בנושא הקמת המשכן: פירוט התרומות שהתקבלו מן העם לצורך בניית המשכן • תיאור הכנת בגדי הכהונה: האפוד והחושן, המעיל, הכותנות של אהרן ובניו, המצנפת והמגבעות, המכנסיים והאבנטים, ולבסוף הציץ

"אלה פקודי המשכן, משכן העדות, אשר פקד על פי משה" - בפרשה זו מספרת לנו התורה על פקידת (מניית) משקלי התרומות שהגיעו למשכן: משקל הזהב, הכסף והנחושת. שמות המשקלות המוזכרים כאן, לפי הנהוג בימים ההם: כיכר, שקל, בקע.

כן מסופר בפרשה זו על שאר כלי המשכן. על הכיסויים המיוחדים שלהם שהיו מולבשים על הכלים בשעה שהיו מעבירים את המשכן ממקום למקום, לצורך המסעות. ושוב, חזרה בפרוטרוט על המסופר כבר בעבר, והפעם בפרשת 'תצוה': עשיית בגדי הכהן גדול; האפוד והחושן ושאר הבגדים.

"ותכל כל עבודת משכן אהל מועד". כעת, כאשר כל הכלים והציוד מוכנים, יש לחכות רק להקמת המשכן. הכל מועבר אל משה רבינו, וכאשר זה רואה כי הכל נעשה כשורה ועל פי ציווי ה', הוא מברך את העוסקים במלאכה: "יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם".

עתה מצווה ה' את משה להקים את המשכן, שכן רק הוא מסוגל לכך. התאריך המיועד להקמה: "ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן אהל מועד" - הוא ראש-חודש ניסן. כעת נותר לסדר את כלי המשכן במקום המתאים להם, את 'ארון-העדות' להניח ב'קודש-הקודשים', ואת המנורה, השולחן ומזבח הקטורת ב'קודש'.

אחרי שהכל מוכן צריך לקדש את בגדי הכהונה וכן את הכהנים עצמם, בכדי שיוכלו להתחיל לעבוד. אמנם, אף שהעבודה בדרך כלל מלאכתם של אהרן ובניו היא, הרי שבאותם שבעת ימי הקמת המשכן וחנוכת כליו - ימים שנקראו בשם ימי-המילואים - היה זה משה שהקטיר את הקטורת, הדליק את הנרות והקריב את הקרבנות על המזבח.

זהו. נותר רק להקים את חצר המשכן ולפרוש את מסך השער שלה - "ויכל משה את המלאכה"; "ויכס הענן את אהל מועד, וכבוד ה' מלא את המשכן".

כעת אף משה בעצמו איננו יכול לבוא אל המשכן - אהל-מועד - כרצונו, כיון שמקום זה משמש מעתה כמקום השכינה. רק כאשר הסתלק הענן מעל המשכן היה זה סימן עבורו שיוכל הוא להכנס, ואז היה ה' מדבר עמו.

הענן אף היווה סימן למסעי בני ישראל, וכמפורש בסוף הפרשה: "ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל מסעיהם, ואם לא יעלה הענן - לא יסעו."

כאן מסתיימת הפרשה וספר 'שמות' כולו, ונוהגים לומר: "חזק חזק ונתחזק!"

המברך יתברך

"איזו משאלה ברצונך שאמלא לך?"

"שאל השד שהגיח מהבקבוק את הקבצן המופתע שבסך הכל אסף בקבוקים שניתן לקבל עליהם דמי

פרשת פקודי

פיקדון. "אני רוצה וילה", נרגש הקבצן עד עמקי נשמתו.
"אתה שפוי?"

, גער בו השדון, "אילו הייתה לי וילה - הייתי מתגורר בבקבוק..."!!

כשסיימו עם ישראל להקים את המשכן, הגיעו וסיפרו זאת למשה רבינו, ותגובתו הייתה "ויברך אותם משה." מה בירכם?

אומר רש"י בשם המדרש: "יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם." וצריך להבין: הקב"ה מצוה את עם ישראל להקים משכן, על מנת שיוכל לשכון בתוכם, ולשם כך טרחו ישראל ועמלו זמן ממושך והשקיעו ממון רב.
וכי לברכתו של משה הם צריכים כדי שתהיה שכינה? הרי הקב"ה הבטיח שישכון בתוכם.

מספרים על ה"בבא סאלי", רבי ישראל אבוחצירא, שהתקוטט בילדותו עם אחד מחבריו כדרכם של ילדים, וברוב כעסו הפטיר לעבר הילד השני קללה. אביו, הגאון הקדוש רבי מסעוד, שמע זאת ונחרד. קרא לבנו ישראל לחדרו ובכובד ראש אמר לו: "דע לך בני! אצלנו במשפחה יש השפעה רבה וכח גדול לדיבור, לכן מעתה ואילך הישמר מאוד על כל מילה שאתה מוציא מפיו ולעולם אל תקלל יהודי."

סיים הבבא סאלי בענווה ואמר: מאז ששמעתי מפי אבי על הכח שניתן לי - אני רק מברך יהודים. אבל לא רק לצדיקים ומיוחסים יש כח בדיבורם, אלא לכל יהודי באשר הוא יש כח (גם אם לא כח השפעה רב כמו הצדיקים, אבל כח השפעה יש (מהו כח זה? חז"ל הקדושים מזהירים: "אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך." זאת אומרת, גם אם אדם פשוט בירך אותך, אל תרגיש בלבך תרעומת כלפיו, או חלילה זלזול בברכתו. שכן ייתכן שבאותו הרגע תהיה עת רצון בשמי מרומים וברכתו לך תתקיים במלואה.

ומיהו זה שאינו רוצה להתברך...? לכן, ברכה באשר היא, חשובה למתברך. ומה בקשר למברך עצמו? גם כאן הקב"ה מתנהג עם האדם מדה כנגד מדה, והמברך את סובביו תמיד במאור פנים ובלב שמח באמת בשמחתם, מרוויח שהוא עצמו יתברך מהקב"ה באותה הצורה. גם לכהנים, שנצטוו לברך את עם ישראל באהבה, מבטיחה התורה: "ושמו את שמי [וברכת] על בני ישראל", כנגד זה הם זוכים להבטחה אלוהית "ואני אברכם."

כאן המקום להרחיב מעט במושג "ברכה." רבי אליהו אליעזר דסלר, מחבר הספר "מכתב מאלהו", נותן דוגמה לעיקרון הברכה: מחירו של פריט או חפץ בעולמנו, ייקבע על פי רוב לפי שני פרמטרים - הצריכה שלו וזמינות מדוע זקוקים לברכה? ברכה - שפע רב ללא מאמץ מרכיביו.

לדוגמה: הלחם מורכב מחומרים זמינים בהחלט, אך צריכתו התמידית מחייבת פיקוח הדוק עליו, בכדי שסוחרים לא ינצלו את המצב ויעלו את מחירו. לעומתו, מכוניות יוקרה שמרכיביהן אינם חלקים מצויים בשוק, ויצרניות הרכב נוהגות להשתמש להרכבתן בחלקים משובחים ומקוריים, יעלו הרבה יותר ממכונית ממוצעת. אבל מכיון שהדרישה להחזיק בהן היא חוויה שבה משתמש בדרך כלל מי שהממון מצוי בכיסו, מחירן לא מוגבל.

לפי נתון זה, בבואנו לבדוק האם יש מחיר לאוויר אותו אנו נושמים, צריך להיות לפחות מחיר אגרה חודשי (כיון שלא שייך למדוד כמה נשימות נשם אדם בחודש, ולשקלל זאת עם גודל הריאות שלו...) (לכל אדם. ומחיר זה כמובן צריך להיות מפוקח. אבל אין מי שמשלם על אוויר לנשימה בכל מקום על פני הגלובוס שנמצא מעל הקרקע. מדוע?

פרשת פקודי

משום שהאוויר אינו מוגבל בכמות, לא צריכים לעבוד כדי לייצר אותו, והוא זמין לשימוש תמידי בלי פרומיל מאמץ. ואם התוצאה היא שהוא גם בחינם, הרי שהאוויר הוא "ברכה". ברכה הינה - מועט המחזיק את המרובה. משה רבינו, הענו מכל האדם, רצה ללמדנו שאפילו כעת, בעת שיש בידינו צו אלוהי בתוספת הבטחה להקים משכן שבתוכו תשרה שכינה, עדיין יש לברך בעין טובה ובענווה: "יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם."

גם כשאצלך עדיין חסר, אל תימנע מלאחל זאת לשני בלב חפץ ועין טובה. שכן הברכה, לעולם אינה מיותרת, תמיד היא מבוקשת ורצויה ואין לדעת מתי היא תביא בכנפיה שפע וברכה למברך ולמתברך. במספר מילים תוכל לאחל לחברך וילה רחבת-ידיים, הרי שהמועט החזיק את המרובה, והברכה הגדולה יותר - שתקבל בעצמך כפי מדת הברכה שהענקת לזולת. ברוכים תהיו!

כי מלא כבוד ה' את בית ה' הפטרת פקודי - מלכים (א,ח)

מעשה שהיה כך היה באחד מבתי הכנסת: נושא צלצולי ודיבורי הטלפונים הניידים היה פרוץ מאוד בבית הכנסת דנן, ועל אף שפעמים רבות הזהירו הרב והגבאי על כך, עדיין חלק מהמתפללים המשיכו לזלזל בקדושת המקדש מעט, ונכנסו למקום עם מכשירים דלוקים שגרמו לטרדה ובלבול במהלך התפילה.

באחד הימים, הגיע אל בית הכנסת אחד המתפללים העונה לשם שמעון, והניח כהרגלו את שני הטלפונים הניידים שלו על גבי השולחן שלפניו. לפני תפילת הלחש, ניגש כמנהגו לעמוד בתפילה אל ממול לארון הקודש, ולפתע, באמצע תפילת הלחש, החל אחד הניידים לצלצל בקול. הצלצול הטריד את כוונת המתפללים, ולאחר דקותיים, כאשר סוף סוף פסק, התחיל המכשיר השני לנגן ולזמר בקולי קולות, עוברים עוד כמה שניות, ושוב, גם הראשון חוזר לצלצל יחד עם השני...

הגבאי הישיש רתח מזעם. ניגש אפוא אל שולחנו של שמעון, נטל את שני המכשירים שצלצולם טרם פסק, ולא טרח כלל לחפש באמצע תפילתו אחר בעליהם, אלא פשוט יצא אל מחוץ להיכל בית הכנסת, הניחם על הספסל שברחוב, וחזר לתפילתו... (יצוין שמדובר בגבאי ישיש שאינו יודע כלל להשתמש בפלאפון, ולכן לא ידע כיצד לנתק את המכשירים).

לאחר ששב שמעון אל מקומו, הבחין מיד בהעלמות המכשירים. שאל היכן הם, ואמרו לו שהגבאי הוציאם לחוץ. יצא לחפשם, אך היה זה מאוחר מדי... המכשירים כבר אינם על הספסל!

כעת תובע שמעון את הגבאי לשלם לו את דמי הניידים היקרים, "מדוע לא חיפשת היכן אני עומד? ואם כבר החלטת להוציאם, מדוע אל הרחוב...?!". אך הגבאי לא עמד מנגד וטען לעומתו: "באמצע השמונה-עשרה לא אלך לחפש אחריו. הולכתי את המכשירים אל מקומם הראוי - אל הרחוב&". עם מי הדין? -

והשיב הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: בודאי שהמתפלל התנהג כפושע גדול, אך כל זה רק בנוגע ל'אורח חיים', אך כשדנים ב'חושן משפט' [בדיני ממונות], הרי עדיין ממונו לא הופקר. (ואמנם כאשר המכשירים מפריעים יש רשות להוציאם אל הרחוב, אבל המוציאם חייב לשמור עליהם כדין השבת אבידה, שכן כאשר האבידה בחוץ יש לשמור עליה).

ובשלמא אם אב בית הדין המקומי היה עושה זאת, היה מקום לפטרו, מדין 'הפקר בית דין הפקר', וכעין המבואר בשולחן ערוך (חו"מ סי' ב' ס"א): "כל בית דין, אפילו אינם סמוכים בארץ ישראל, אם רואים

פרשת פקודי

שהעם פרוצים בעבירות, ושהוא צורך שעה, היו דנין בין מיתה בין ממון, בין כל דיני עונש". אך לגבאי לא היתה רשות מבית דין להפקיר את ממונו של האיש, ולכן לכאורה שלם ישלם את דמי המכשירים!

ונציג שאלה מרתקת נוספת שהתעוררה בעקבות בעיית הפלאפונים בבית הכנסת:

בבית כנסת הממוקם בסמוך לבית חולים מסויים, מתפללים בני השכונה וגם חולים ורופאים מבית החולים, ואף בו פשתה מספחת צלצולי הפלאפונים.

והנה, באחד הימים פליאה התעוררה בקרב הציבור, משום שהתפילה התנהלה על מי מנוחות, ללא הפרעות צלצולי ודיבורי הפלאפונים. כאשר האנשים המופתעים שלפו את הניידים מכיסם על מנת לבדוק האם הם במצב זמין (שכן לא יתכן שכל כך הרבה זמן שאני לא מקבל שיחה), השתוממו לגלות, כי אצל כל אחד מהם קיימת בעיה זהה - המכשיר אמנם דלוק, אך אין קליטה... אין אפשרות לחייג מהמכשיר ולא לקבל שיחות...&

מה התברר - ? הגבאים נקטו ביוזמה מקורית כדי למגר את תופעת הפלאפונים: הם רכשו מכשיר מיוחד, המונע את קליטת המכשירים הניידים בכל חלל בית הכנסת ('מיסוך'), כך שמעתה התפילה מתנהלת ללא צלצולים ובלבולים...

אלא, שאחד המתפללים הקבועים בבית הכנסת, רופא בכיר מבית החולים הסמוך, ניגש אל הגבאים וטען: "המכשיר שהתקנתם אמנם נצרך על מנת למנוע את הצלצולים המטרידים, אך הוא גם מונע אותי מלהגיע לבית הכנסת..."

מכיון שבבית הכנסת שבבית החולים אין מניין מתפללים, הרופא נהג להגיע מידי יום אל בית הכנסת הסמוך, תוך כדי שהטלפון נשאר דלוק בכיסו, למקרה בו יוזעק לשוב לבית החולים. ועתה הודיע לגבאים שהתקנת המכשיר החדש, תאלץ אותו להתפלל ביחידות...

ובאים הגבאים ושואלים: היאך עלינו לנהוג עתה, האם יש להתחשב בטענת הרופא ולסלק את המכשיר שחוסם את הקליטה על מנת לאפשר לו להגיע לתפילה בציבור בבית הכנסת, או שמא אין להסיר את המכשיר שהותקן לכבוד בית אלוקינו?

השיב הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, שאמנם מכשיר חסימת הקליטה גורם להצלת חלק מהאנשים מחטא חמור של זלזול במקדש מעט, בכל זאת נראה שיש להתחשב ברופא ולהסיר את המכשיר, משום שלא מסתבר שנפגע ונדחה יהודי כשר וצדיק מפני תקנתם של פושעים.

אלה פקודי המשכן משכן העדת (לח,כא)

רש"י: נאמר כאן: "המשכן משכן" - שתי פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל.

"משכן העדות" - עדות לישראל שויתר להם הקדוש ברוך הוא על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם.

יש להבין כיצד יתכן שבאותו פסוק דורשים חז"ל מחד דברי פורענות על המשכן שנתמשכן מחמת עונותיהן של ישראל.

פרשת פקודי

ומאידך יש בו דברי נחמה שויתר הקדוש ברוך הוא לבני ישראל על מעשה העגל והשרה שכינתו ביניהם.

הדבר יבואר על פי משלו של המגיד מדובנא: עשיר אחד חיפש שידוך לבנו.

מכיון שהיה זה בן יקר מידות ונעלה בתורה ובדרך ארץ, וכאמור גם בן עשירים הוא, חיפש לו אביו שידוך כמעלתו.

לבסוף נמצאה כלילת השלימות בתו של סוחר עשיר.

הלך אבי הבן אל בית הורי הכלה כדי להיפגש עימם ולסכם את התנאים לשידוך המדובר.

בהכנסו אל הבית פנימה שמח לראות כי אכן בית עשירים הוא זה.

בכל עבר היו מונחים חפצי ערך וקישוטים שערכם רב מאוד, גם הכיבוד הוגש לו בכלי זכוכית יקרים משובצים באבני חן.

האח- ! חשב האיש לעצמו - אכן שידוך נאה ויאה הוא זה!

כעבור זמן בא שוב אבי החתן כדי לקבוע עם המחותנים את סדרי החתונה אולם כאשר נכנס אל הבית פנימה חשכו עיניו... אין כל זכר לכלים הנאים.

הבית ריק מכל וכל... הפעם הוגש הכיבוד בכלים פשוטים... מדוע זועפים פניך? שאל אבי הכלה.

אומר את האמת - ענה אבי החתן - ספק נכנס לליבי... היכן הם כל הכלים הנאים והיקרים...?

פשוט מאוד - נענה אבי הכלה ואמר - הוצעה לי עיסקה בסדר גודל עצום ומכיון שהכסף אינו זמין בידי לעת עתה נזקקתי להלוואה גדולה, משום כך משכנתי את הכלים היקרים.

בעוד זמן מה תמומש העיסקה ובעזרת ה' ארוויח סך עצום ואשיב לעצמי הכל כבראשונה.

אם כך - נאנח אבי הכלה בהקלה - הכל בא על מקומו בשלום! לרגע חששתי כי כל תצוגת הכלים המרהיבה שראיתי בביתך לא היתה אלא הצגה... חששתי שמא שאלת אותם רק כדי להרשים אותי ובאמת הנך חסר כל... הסברך הניח את דעתי לגמרי!

כן הוא גם הנמשל - אמר המגיד מדובנא - בית המקדש אמנם נתמשכן בעוונותינו הרבים אולם לא אבדנו לגמרי, בבוא העת ירד מן השמים בית המקדש השלישי וישוב הכל על מכונו כבתחילה!

אלא פקודי המשכן משכן העדת (לח, כא)

רש"י: זהו רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבניו על עונותיהן של ישראל.

אם אכן נחשב המשכן כ"משכון" של בני ישראל - אמר הגאון רבי זלמל'ה מוולאז'ין - אזי גם למשכון יש זמן שצריכים להחזירו, שהרי בפירוש נאמר פסוק (שמות כ"ב, כ"ה): "עד בא השמש תשיהנו לו", ואם כן כבר באה השמש אלפי פעמים ומדוע לא החזיר לנו הקדוש ברוך הוא את המשכון...?

פרשת פקודי

אלא - אמר רבי זלמל"א - התשובה נמצאת בפסוק שלאחריו: "והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני", תנאי גדולל יש בהשבת המשכון - צריך לצעוק...! הקדוש ברוך הוא מחכה שנצעק אליו, אז ישיב לנו את בית המקדש כבתחילה!

ביד איתמר בן אהרון הכהן (לח,כא)

במדרש רבא מובא שאין עושין עסקי ממון של רבים אלא על פי שני גבאי צדקה.

ומשה רבינו, אף שהיה נאמן על פי הקדוש ברוך הוא, קרא לאיתמר בן אהרון הכהן ושיתף אותו בחשבון כלי המשכון.

במשך שנים ארוכות שימש ה"חפץ חיים", גבאי הצדקה שבעיר.

מדי ערב שבת היה מנהגו לחזור בעצמו על פתחי העיר כדי לקבץ כספים לטובת עניי העיר ולהכנסת אורחים הבאים מניכר.

על חזקה זו שמר במשך שנים רבות.

ברבות הימים, כשנבצר ממנו להמשיך בעבודה זו והוכרח לבחור באחרים שיעסקו במצוה גדולה זו, גם אז לא פסקה הגחתו והשפעתו בענייני הצדקה.

פעם אחת הגיע שמועה לאוזניו כי בעיירות הסמוכות לראדין בקשו פרנסי העיר למנוע מאורחים עניים לסבב בעיר ולאסוף צדקה, משום כך החליטו כי כל עני המגיע לעיר יקבל סכום כסף שוה מקופת הקהל.

ה"חפץ חיים" התנגד מאוד ל"תקנה" זו וטען כי יש לטלה לאלתר משתי סיבות:

האחת שהסכום הנקצב לכל עני הוא פחות בהרבה ממה שהיה העני משתכר לו היה מסתובב בבתי העיר,

ושנית, יש במנהג זה משום ריעותא גדולה מצד חינוך הילדים, כיון שאים העניים אינם מסבבים בבתי העיר ומקבלים מתת יד מכל משפחה ומשפחה, אזי הילדים הקטנים לא ידעו ולא יכירו כלל מהי מצות צדקה.

אלה פקודי המשכון (לח,כא)

במדרש מובא שישראל דרשו ממה לערוך להם חשבון מפורט על הוצאות המשכון, ולכן פרשה זו מוקדשת רובה ככולה לחשבון מלאכת המשכון. "פקודי" לשון מניין. על פניו, נשמע שדרישה זו של ישראל חצופה היא מאין כמותה.

וכי חשדו במשה ששלשל מכסף המשכון לכיסו הפרטי?

אך ב"תפארת שלמה" מראדומסק, דרש הרב רעיון נאה: כבר לימדונו חז"ל שבצלאל בן אורי ואהליאב בן אחיסמך "חושבי מחשבות" היו. לאמר: ידעו הם ברוח קודשם מה מדת טהרת הנתינה - ולפי זה שימש הכסף לדבר קדוש יותר.

בכיסופיהם של ישראל שממונם ישמש למטרות נעלות יותר, באו כולם למשה רבינו שיאמר להם להיכן

פרשת פקודי

הלכה תרומתו של כל אחד.

לזה אמר משה שכספו שימש לארון, ולזה אמר שהמזבח נעשה מתרומתו. מחשבון זה, נעשה חשבון מפורט ומדוקדק של כל אגורה שנתרמה ושימשה למלאכת המשכן.

יוצא אם כן, שלא דרישה חצופה יש כאן, אלא אהבת הבורא ב"ה ועבודתו הטהורה. משכך, טרחה התורה להקדיש פרשה שלמה למניין התרומות של ישראל קדושים.

כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקודש (לח,כד)

רבינו חיים יוסף דוד אזולאי, החיד"א מביא בשם רבינו וידאל הצרפתי שכל העולם לא היה ראוי להשתמש כלל בזהב, אלא כל הסיבה שהזהב נברא בעולם הוא לצורך הקמת המשכן!

וכך יש לפרש את הפסוק: "כל הזהב" שבעולם לא נברא אלא שיהיה "העשוי למלאכה בכל מלאכת הקודש", בלי סיבה זו לא היה הזהב נברא כלל!

כאשר ציווה ה' את משה (לט,א)

בפרשה זו - אמר הצדיק רבי אליהו מישקובסקי - אנו מוצאים פעמים רבות שהכתוב חוזר ומציין שמשה רבינו עשה כך "כאשר ציווה ה' את משה", לשם מה הכתוב חוזר על כך?

אלא - אמר רבי אליהו - כאשר אדם מקבל מאת המלך משרה כממונה על עסקי הציבור, ומכח תפקידו הוא מחלק הוראות ופקודות לאנשיו, יש בכך משום כבוד גדול עבורו.

בכך מעמדו מתנשא ומתרומם בעיני המון העם.

לא כך נהג משה רבינו, על אך שהקדוש ברוך הוא הפקיד אותו כממונה על מלאכת הקמת המשכן, לא נטל כבוד וגדולה לעצמו ולא החשיב את המשרה החשובה כשררה אלא ביצע את המוטל עליו רק משום שכך ציווה אותו ה'.

לכן - סיים רבי אליהו - התורה מעידה עליו בפרשה זו לא פחות משמונה עשרה פעמים שעשה כן "כאשר ציווה ה' את משה"!

וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, אֶת הָאֵקֶל וְאֶת כָּל כְּלָיו, קַרְסָיו קַרְשָׁיו בְּרִיחָיו וְעַמֻּדָיו וְאַדְנָיו (לט,כג)

"הכל תלוי במנוע"

אם תפעיל אותו באחוזים גבוהים, תצליח!

לכאורה נראה שהפסוק הזה עוסק בהעברת "מידע היסטורי" תמים ופשוט. אך כאשר מתעמקים בפסוק כהוגן ומטילים עוגן בכל מילה שבו ובוחנים גם את מה שמסתתר בין המילים, מגלים לפתע שבפסוק הזה מסתתר עולם ומלואו וגנוז בו יסוד אביר אדיר כביר ונדיר, ולא נגזים אם נאמר שמדובר במידע שהוא הלב והתמצית של כל היהדות. מה כוונת הסופר והמשורר? מבואר בחז"ל שקרשי המשכן היו כבדים עד מאוד, והקמת המשכן הייתה מלאכה סבוכה שלא היה בכוחו

פרשת פקודי

של אף אחד לבצע אותה.

נציין רק שהמידות של כל קרש מקרשי המשכן היו 75 ס"מ רוחב על 50 ס"מ עובי על 5.5 מטר גובה, ובנוסף לזה היה גם זהב שציפה את הקרשים. במילים יותר פשוטות, כל קרש הכיל בערך שתי קוב עץ, וכבר ידוע שמשקל סגולי של קוב עץ נע בין 500 ל-800 קילו, (תלוי בסוג העץ וכמות הלחות שבו). שורה תחתונה - כל קרש מקרשי המשכן שקל בערך טון פלוס!

אין פלא שרש"י הקדוש כותב על קרשי המשכן את המילים הברורות הבאות: שלא היה יכול להקימו שום אדם, מחמת כובד הקרשים. שאין כוח באדם לזקוף (רש"י ל"ט ל"ג). והשאלה נשאלת: אם התורה מעידה שאין כוח לאף אחד לזקוף את קרשי המשכן ולחבר אותם, כיצד באמת הצליח משה להקים את המשכן?

המדרש פותר לנו את החידה הגדולה הזו - וזה אף מובא ברש"י על המקום: משה כלל לא הפעיל כוח ולא הוצרך להוציא שום אנרגיה בפרויקט סבוך זה. פשוט הוא הניח את ידיו על הקרשים ועשה תנועה של "כאילו מזיז" אותם, וה' כבר דאג לשאר ועשה נס ופלא והקרשים קמו וניצבו מאליהם במקום הנדרש, בהתאם לתבנית ולתוכנית שמשה נתבקש לעשות (רש"י שם).

כמובן שהידיעה הזו מעניינת וכעת הפרשייה מתבהרת והתמיהה מתיישבת, אלא שבכל זאת יש כאן איזו נקודה קטנטונת הטעונה ביאור ובידור:

לשם מה בכלל ציווה ה' את משה להניח את ידיו על הקרשים ולעשות תנועה של "כאילו מרים אותם"? מדוע ה' לא עשה נס שהקרשים יזדקפו מאליהן גם ללא מגע ידיו של משה?

האמת היא שאת השאלה הזו אנו רוצים להפנות גם על "עשיית המנורה"...

בורא עולם ציווה את משה לעשות את המנורה מהרבה פריטים (כפתורים, גביעים, קנים, פרחים...), וה' ציווה לעשות את כל המפרט הזה מזהב וממקשה אחת - ומובא בחז"ל שמשה נתקשה בעשיית המנורה והוא לא ידע איך להתמודד עם הפרויקט הגדול הזה. ואיזה פיתרון הציע לו ה'? "השלך את הזהב לאש, והמנורה תיעשה מאליה" בדרך נס (שמות כ"ה ל"א רש"י), וגם כאן אנו שואלים את אותה שאלה:

מדוע ה' ביקש ממשה להשליך את הזהב לאש? מדוע הבורא לא עשה נס עוד יותר גדול - שאונקיית הזהב תהפך למנורה גם בלי שמשה יזרוק אותה לאש?

אותה קושייה קשה גם על הסיפור שמופיע בתנ"ך עם אלמנתו של עובדיה הנביא שבאה לאלישע וסיפרה לו על מצבה הכלכלי הקשה, עד כדי כך שמרוב חובות ואי יכולת לעמוד בפירעון - אחד הנושים בא לקחת את שני בניה לעבדים, והיא מבקשת מאלישע הנביא שיעזור לה לצאת מהמצב הקשה.

מע אלישע את הסיפור הכואב, ושאל את האלמנה: אולי יש לך איזה נכס או רכוש שניתן למכור אותו ולפרוע באמצעותו את החובות? והאלמנה משיבה שאין לה בבית כלום, חוץ מאיזה כוס חד פעמית עם קצת שמן.

באותו רגע ציווה אלישע על האלמנה לארגן ולהשאיל כלים ריקים כמה שיותר, והוא לקח את כוס השמן

פרשת פקודי

והחל ליצוק ממנו לתוך הכלים- & והשמן נבע וזרם ולא נגמר והספיק למלא את כל הכלים שהאלמנה הכינה, עד שהגיע שלב שכבר לא היה באזור עוד כלים ריקים - ובאותו רגע& הנס נעצר והברכה עזבה את כוס השמן, ולאחר החביתה הראשונה - נגמר השמן שבכוס.

כולם מכירים את המשך הסיפור...& שלאחר מכן לקחה האלמנה את כלי השמן המלאים ומכרה את השמן שבהם והצליחה על ידי זה לפרוע את כל חובותיה, ועוד נשאר לה כסף לחיות הלאה בשנים הבאות (מלכים ב', ד' א' - ח').

ושוב מתפרצת ועולה וזועקת וממריאה השאלה הנ"ל, אך הפעם בעוצמה הרבה יותר גדולה!

מדוע אלישע הנביא הטריח את האלמנה לארגן כלים ריקים ולטפל בכל נושא המכירה של השמן ולנהל את כל הפרויקט העצום הזה? להשאיל כלים... למלאות... לאחסן אותם...לסחוב הכל לשוק... להתאמץ ולמכור... למה הוא לא לקח את כוס השמן ובירך אותה בברכה המפורסמת "שלא ייגמר לעולם", ואז הייתה האלמנה הולכת עם הכוס הקומפקטית לשוק ומוזגת ללקוחות כמה שירצו - והיו לה חיים הרבה יותר קלים?

על כל השאלות הללו, יש תשובה אחת. אומנם התשובה מאוד פשוטה, אלא שבתוכה גלומה כל עבודת ה' של האדם היהודי:

יהודי מתוק, יהודי חמוד, נקלעת לבעיה? אתה עומד בפני פרויקט סבוך ואינך יודע איך להתמודד איתו?

הסר דאגה מליבך! אתה לא לבד, בורא עולם הרחום והחנן נמצא איתך והוא כבר יעזור לך להתמודד עם המצב ולהתגבר על הבעיה והתקלה.

אלא שבורא עולם מבקש ממך בקשה אחת ופשוטה: יהודי יקר, אל תשב על כסא נוח ותחכה שאני אעשה עבורך את כל העבודה, והישועה תגיע אליך עד לפה!

לפחות תשתדל ותתאמץ כפי כוחך ותעשה את מה שאתה כן יכול, ואפילו אם מדובר במשהו קטן - תעשה אותו בשלמות ואל תתעלם ממנו, ואני הבורא כבר ידאג לשאר.

משה משה! אתה לא יכול להרים את קרשי המשכן? זה מעל לכוחות שלך? אין בעיה. אבל לפחות תשים את היד על הקרשים ותעשה תנועה של "כאילו סוחב", תעשה את המעט שאתה כן יכול, ואני הבורא ידאג כבר שהמשכן יעמוד מאליו בדרך נס.

לעשות מנורה אתה לא יכול? לפחות תזרוק את הזהב לאש ותתיך אותו, תבצע את מה שאתה כן יכול, ואני כבר ידאג לשאר.

אלמנה יקרה! נקלעת למבוי סתום ואת רוצה עזרה על בסיס נס ומופת? אין בעיה. אבל... מה שאת כן יכולה לעשות - תעשי, והשאר כבר יושלם בדרך נס.

זו נקודה עמוקה עד מאוד, משום שהיא ההגדרה המדויקת של כל עבודת ה' של האדם היהודי.

בורא עולם לא מבקש מהאדם לעשות מה שאי אפשר, וגם אם נראה לאדם שיש איזו מצווה שגדולה עליו בכמה מידות ולא נראה לו שביכולתו להתמודד עימה, אל לו להתייאש!

עליו להתחיל להמריא בהר' ולטפס בסולם העולה בית אל, להשקיע את המעט שהוא כן יכול, ובורא עולם כבר ידאג לכל הפיניש - ויעזור לאדם להגיע אל השלמות ולכבוש את הפסגה.

פרשת פקודי

על פי זה אנו זוכים להבין פאן נוסף בדברי התנא במסכת אבות שאמר כך:

(1 לא עליך המלאכה לגמור, (2 ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה (אבות ב' ט"ז).

כל מי שקורא את המשפט הזה והשכל זורם בראשו והמוח פעיל בקודקודו, בטוח שיש כאן סתירה בין המשפטים - וההיגיון בהם מאוד תמוה!

משום שאם אין האדם מצווה לגמור את המלאכה, אם כן מה הטעם בכלל שיתחיל אותה? מצד שני למרות שהאדם לא מחויב לגמור את המלאכה - התנא מודיע שאין לו רשות להתבטל ממנה. ומה הטעם בדבר?

על פי הנ"ל, הכל מובן.

תתחיל במלאכה, תעבוד את ה' כפי כוחך - ואל תיבהל מגודל המשא והפרויקט, משום שלא עליך המלאכה לגמור וה' כבר ידאג שהכל יסתדר ויושלם.

כעת כבר מובן מדוע אין אתה בן חורין ליבטל ממנה. שהרי בסופו של דבר המלאכה הרוחנית שלך תושלם ויגיע ממנה שבח נפלא לבורא עולם, ואין לך רשות למנוע את "הכבוד שמים" הזה.

ברשות הרבים וברשות היחיד וברשות בעל הבית והמסובים - נעמיק מעט יותר את הדברים, ונגלה את האור הגנוז המסתתר בהם.

חז"ל הקדושים התבטאו במשפט הבא: "בא ליטהר - מסייעים אותו" (שבת ק"ד ע"א). אדם שיש לו רצון טהור וזך והוא חפץ לעבוד את ה' - אך יש לו כל מיני הפרעות ומניעות, עליו להתחיל בעבודה מתוך מסירות נפש, ובורא עולם כבר יעזור לו להתגבר על כל המכשולים, ולהתקדם ולהתקדש בשלמות.

אלא שהשאלה נשאלת: מדוע נקטה הגמרא את הביטוי "בא ליטהר - מסייעים אותו", ולא "מסייעים לו"?

חכמנו מגלים לנו כאן פנינה מאוד עמוקה - שלא כולם יכולים להבין אותה, ואשרי מי שיבין זאת.

אדם שבא להיטהר ולהתקדש והוא משקיע מעצמו בעבודת ה', בורא עולם שמח בו ופותח בפניו שערי שמים ומרעיף עליו סוכריות ושפע ונותן לו הרבה סייעתא דשמיא, כדי שיוכל להתקדם ולהתקדש עוד ועוד.

אלא שהאדם לא מקבל סתם "עזרה חיצונית", ולא נותנים לו עוד איזה מנוע רוחני שיסייע לו, אלא "מסייעים אותו". פירוש:

את אותו מנוע שהוא הפעיל, את אותו מאמץ שהוא תרם, את אותה חתיכה שהוא תרם מעצמו, את זה מגדלים והופכים למושלם.

תרמת מנוע של 60% מאמץ? תקבל עוד כוחות וכלים רוחניים שיעזרו למנוע הזה להתרומם עוד ועוד ולהמשיך בלדהור ולהפליג בדרך העולה בית אל, אבל... זה יהיה במינון נמוך, בהתאם למנוע הקטן שהשקעת.

תרמת מנוע של 100% מאמץ? הכוחות הנוספים והכלים הרוחניים שתקבל יהיו בהתאם, ברמה הגבוהה

פרשת פקודי

של 100% ובעזרת ה' תזכה להגיע לשלמות הגדולה ביותר.

את אותם אחוזים שהשקעת מעצמך, & את זה הבורא משכלל ומקדם...

זה התירוץ על הקושיא שיש להרבה אנשים בראש - קושיא שהם לא בדיוק מוצאים עליה מענה, ונעלה רגע את הקושיא הזו לבמה ונשתף בה את כולם:

מדוע יש אנשים שבנערותם היו דלים ורדודים בהבנה ובצורת החשיבה ואף אחד לא האמין שהם יגיעו לגדולות, ולמרבה הפלא הם הפתיעו את כולם והפכו לתלמידי חכמים מופלגים בעלי עיון עמוק ותפיסה חדה ומחברי ספרים נפלאים והפכו לדיינים נכבדים, ואילו אני המוצלח שהייתי חכם גדול ובעל כישרון מבריק ומפליג - לא הצלחתי כמו שהם הצליחו...? מהו סוד ההצלחה שלהם...?

התשובה כנ"ל: כל מי שעובד את ה', זוכה לקבל סייעתא דשמיא וכוחות נוספים ומוגדלים. אלא שהבורא מפתח לאדם את אותו מנוע שהאדם יצר. וכיוון שאותם אלו שהיו קשיי תפיסה וְנִלְי הַבְנָה נאלצו להשקיע הרבה מאוד בעבודת ה' ובלימוד התורה שלהם, במילים אחרות... הם השקיעו מנוע יותר חזק, מנוע של 100% מאמץ, לכן הסייעתא דשמיא שלהם גם הייתה של 100% אך בגלל שאתה היית פיקח ומוצלח ובעל תפיסה חדה וזיכרון משובח - השקעת רק מנוע של 60% מאמץ, לכן הסייעתא דשמיא שקיבלת היא בהתאם, ברמה של 60%.

בשביל להבין את הדברים כהוגן ולחדד מעט את ההבנה - נעלה כאן סיפור קטן עם מסר גדול, סיפור שסיפר הרב גרשון אדלשטיין בשיחה (יום ג' תרומה תשע"ב).

פעם אחת ישב רבי אברהם ישעיהו קרליץ המכונה "החזון איש" ללמוד בבית הכנסת, ולפתע הוא התעלף וראשו נשמט על הגמרא - והאנשים שהיו סביבו נבהלו וחרדו לשלומם.

כעבור מספר רגעים נכנס החברותא של החזון איש לבית הכנסת והוא ראה את בהלת האנשים, והוא הרגיעם שהכל בסדר - ולא מדובר בדבר חריג.

הוא הסביר להם שהרבה פעמים החזון איש מפעיל מאמץ גדול בשעת הלימוד - עד שכוחותיו אוזלים והוא מגיע לעילפון, וכעבור זמן מה הוא מתאושש וחוזר לעצמו. וכך היה.

נו, אם כזה מנוע הפעיל החזון איש בשעת הלימוד, אם הוא השקיע בעבודת ה' כל כך הרבה כוחות ומאמץ ומסירות נפש "פשוטו כמשמעו", זה פלא שהוא זכה להגיע לעוצמה המושלמת והמפרסמת שהייתה לו?

עד כאן הרחבנו את הנקודה "שה" מבקש מהאדם לעשות את מה שהוא כן יכול, והוא כבר דואג לכל השאר". אך כאן המקום לעשות איזה עדכון קטן למשפט הזה, עדכון מאוד חיוני:

ה' לא עוזר לאדם, אלא ה' עושה הכל - והאדם לא עושה כלום! האדם הוא רק בובה בתיאטרון, והבמאי שמאחורה מושך בחוטים ומפעיל את כל המערכת. כאשר יודעים זאת וחיים ונושמים את הרמה הגבוהה הזו, אזי אין דבר יותר משמח מזה. מדוע?

משום שמתברר שלא משנה מי אנחנו ולא חשוב גם כמה כלים ה' נתן לנו. יהיו הנתונים אשר יהיו - אין להם כל קשר להצלחה הרוחנית שלנו, ובעצם הכל תלוי רק "בהשקעה ובמסירות שלנו לבורא" ובאחוזי

פרשת פקודי

המאמץ וגודל המנוע שאנו מוכנים להשקיע בעבודת ה'.

אם נשקיע 100% מעצמנו - ה' כבר יהפוך את זה למושלם ביותר, שהרי הבא ליטהר מסייעים אותו. ואם עדיין לא הגענו אל השלמות ולא כבשנו את הפסגה בעבודת ה' - כנראה שלא הקרבנו מספיק אחוזים מעצמנו בעבודת ה', ואם יש לנו תלונה על "חוסר הצלחה" - עלינו להפנות את האצבע המאשימה... אלינו.

את הנקודה הזו אנו רואים גם בשמות הפרשה "ויקהל פקודי", על פי תורת הגימטריה.

ויקהל פקודי גימטריה 352 (עם הכולל) 8 הכל בידי כל אדם יהודי
לטוב או למוטב גימטריה 352

פירוש: מי שמשקיע בעבודת ה' - מצליח. ואם האדם לא בדיוק מצליח, סימן שהוא לא משקיע מספיק. וכן בעבירות. מי שמתאמץ ונזהר מכל מכשול - מצליח, שהרי הבא להיטהר מסייעים אותו. ומי שלא בדיוק מצליח להתמודד עם העבירה, סימן שהוא לא משקיע מספיק במסירות נפש - ובעצם הוא בתוך המשבצת של "הבא ליטמא פותחין לו" (שבת ק"ד ע"א).

מי שמתבונן בדברים הללו יכול לשאוב מהם הרבה עידוד ולהתחזק מאוד כנגד יצר הרע, ולהינצל מכל יאוש וקשקוש. שהרי מתבררים פה שתי נתונים מוצקים:

א) נתוני השטח כלל לא משנים - ובעצם הכל תלוי בגודל המאמץ שהאדם משקיע בעבודת ה', ומי שיתאמץ עד הסוף יצליח להגיע אל השלמות ולהעפיל עד הפסגה - אפילו אם הוא דל כלים ונתונים. מצד שני מי שיתאמץ רק "מעט" - לעולם לא יגיע אל השלמות, אפילו אם יהיו לו את הנתונים הכי טובים.

ב) גם אם האדם עומד בפני פרויקט גדול בעבודת ה' ונראה לו שהוא לא יוכל להתמודד עימו - אל ירתע, ואם הוא יתחיל ויעשה את המעט שהוא כן יכול - ה' כבר ידאג לשאר ויסייע לו להגשים את החלום והשאיפה הקדושה, כמו שראינו שהבטיחה הגמרא שהבא לטהר ולהיטהר זוכה לסייעתא דשמיא, ובעצם זה מה שהבורא מצפה שהאדם יעשה.

שיתחיל לזוז... שיתחיל להתאמץ... ואל יבהל מגודל הפרויקט - שהרי לא עליו המלאכה לגמור - והבורא עולם כבר ידאג להוביל אותו להגשמת השאיפה הקדושה - באורח נס ופלא. נו, זה לא מעודד?

ויעשו פעמוני, זהב טהור... וייתנו את-הפעמונים בתוך הרימונים (לט,כה)

ידועה מחלוקת רש"י והרמב"ם האם הפעמונים היו בתוך הרמונים או שהם היו אחד ליד השני; לשיטת רש"י הם היו אחד ליד השני, והרמב"ם חולק עליו ואומר שהפעמונים היו בתוך הרימונים.

ויש לעיין לשיטת רש"י, מדוע נקרא שהפעמונים היו בתוך הרימונים אולי הרימונים היו בתוך הפעמונים שהרי הם היו אחד ליד השני והיה מספר שווה של פעמונים ורימונים?

עוד קשה שהנה שנעיין מה שיטת התרגום אונקלוס נראה דבר מעניין שבפרשתינו משמע שסובר כרמב"ם שכותב "בגו" שפרושו בתוך אבל בפרשת תצווה כתוב כמו שיטת רש"י?

פרשת פקודי

והנ"ל שהצווי היה שקודם ישימו את כל הרמונים ואח"כ את כל הפעמונים וא"כ נחשב כאילו שמים את הפעמונים בתוך הרימונים וא"ש שאלה א'.

והתרוץ בסתירת התרגום הוא גם על דרך זה שבאמת פרשת תצווה שזה הצווי על העשייה כתוב מה צריך להיות התוצאה הסופית וזה פעמון ולידו רימון אבל בפרשתינו שזה פרשת העשייה כתוב בתוך שקודם יתלו הרימונים ובתוכם (= ביניהם) ישימו הפעמונים.

ויעשו את ציץ נזר הקודש זהב טהור ויכתבו עליו מכתב פתוחי חותם קודש לה' (לט,ל)

יש להבין - שאל הצדיק רבי אברהם מרדכי אלתר מגור - מדוע כאן כתבה התורה "ויכתבו" בלשון רבים? אלא - השיב הרבי - בגמרא מסכת יומא (דף ל"ח עמוד ב') מסופר על אדם בשם "בן קמצר" שהיה אומן נפלא וידע לכתוב שם ה' בן ארבע אותיות בבת אחת! כיצד היה עושה כן?

היה בן קמצר מניח ארבע קולמוסים בין אצבעותיו וכותב בו זמנית את כל ארבעת האותיות של שם ה'!

את המומחיות המיוחדת הזו סירב בן קמצר ללמד אחרים ובגמרא שם דורשים אותו משום כך לגנאי וקוראים עליו את הפסוק "ושם רשעים ירקב"!

ובאמת - הקשה רבי אברהם מרדכי - מדוע יש לגנות אותו כל כך? ומה החסרון בכך אם שם ה' נכתב באופן רגיל, אות אחר אות?

אלא - תירץ הרבי - כאשר כותבים את שם ה' באופן מיוחד זה יש מעלה גדולה שהשם אינו חסר אף לא לרגע אחד! יש בכך משום כבוד שמים!

גם כאן - סיים הרבי - רצו ששם ה' יהיה כתוב על הציץ באופן שלם וללא חסרון אפילו של רגע קט, משום כך נאמר כאן "ויכתבו" בלשון רבים, כי השם נכתב על ידי ארבעה אנשים בו זמנית כדי שיהיה נכתב בבת אחת!

ויביאו את המשכן אל משה (לט,לג)

במדרש תנחומא כותב על פסוק זה: "ילמדנו רבנו כמה דברים תקנו מפני דרכי שלום, כך שנו רבותינו אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום: כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום."

לכתחלה, תלמיד חכם צריך היה לעלות ראשון, אך מפני דרכי שלום קבעו שכהן יקרא ראשון וכו'.

מה הקשר בין המדרש לפסוק?

עוד שואל המהרי"ל דיסקין: משה רבנו, שהיה עניו מכל אדם, מדוע הטריח את בעלי המלאכה להביא לפניו את המשכן, שהיהמשא כבד מאד?

ומתריך: אם משה רבנו היה הולך לראות את המשכן, היה עליו להתחיל לראות מעשי ידיו של בעל מלאכה אחד, והאחרים היו נעלבים, משום שהשאיר אותם לסוף. משה רבנו הורה להביא את המשכן אליו, ואז

פרשת פקודי

יוצר באפן טבעי תור, כי בעל המלאכה שבא ראשון יעמוד ראשון, ואף אחד לא יפגע. מכאן מובן הקשר של הפסוק למדרש: משה אמר להביא לפניו את המשכן משום דרכי שלום, ומוסיף המדרש ואומר: "ילמדנו רבנו כמה דברים תקנו מפני דרכי שלום..."

וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר ציווה ה' כן עשו ויברך אותם משה (לט, מג)

במדרש מובא שמשה רבינו בקש מבני ישראל בתום מלאכת המשכן שיעשו עימו חשבון ויראו שלא נטל חלילה מאומה לעצמו.

משום כך נמנים כאן כל הדברים העשויים במשכן, משקלם המדויק והכמות הנצרכת לעשייתם.

ביאור בדברי המדרש הללו אמר המגיד מדובנא על פי משל:

אורח אחד התארח בביתו של גביר עשיר במשך זמן רב.

בטרם עזב רצה בעל הבית לבדוק בכליו של האורח, שמא בטעות לקח דבר מה השייך לבית, אולם לא רצה לביישו, משום כך אמר: בדוק נא בחפצך, שמא שכחת דבר מה בביתי...

כן הוא גם הנמשל - אמר המגיד מדובנא - משה רבינו חשש שמא בתוך כדי עבודת המשכן לקח מאן דהוא לכליו, משום כך ביקש מבני ישראל שיערכו הם איתו חשבון ויראו שלא נטל לעצמו כלום, אולם עומק כוונתו היתה לבדוק שלא נטלו הם לעצמם כלום.

וראיה לכך שמיד בתום הפירוט המדויק נאמר בתורה: "וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר ציווה ה' כן עשו ויברך אותם משה", וזה שבחם שלא שינו מאומה מכל אשר נצטוו ואף לא נטלו לעצמם מאומה.

ויברך אותם משה (לט, מג)

כאשר ראה משה רבינו שבני ישראל עשו כאשר ציווה אותם ה', מיד ברך אותם ואמר: יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם!

בהספד שנשא הגאון רבי אלחנן ווסרמן על רבו הגדול בעל ה"חפץ חיים" אמר:

נכחתי פעם בביתו כאשר נכנסה אליו אישה מברנוביץ' והושיטה לו פתק, עליו היו רשומים שמות של חמישה עשר מבני משפחתה וביקשה מקדוש ישראל שיברך אותם.

אמר לה ה"חפץ חיים" שאין לו רשות לעשות זאת.

אולם כחלוף רגעים אחדים אמר לה שתכתוב ליד כל שם את משאלותיו כדי שיברך אותם.

מכאן, מורי ורבותי - אמר רבי אלחנן - ראה ברורה שלרבינו ה"חפץ חיים" היתה "רוח הקודש", שהרי מתחיל אמר שלא נתנו לו רשות, ורק לאחר מכן, כאשר הרשו לו מהשמים, ביקש לדעת מהן משאלותיו של כל אחד כדי שיברך אותם.

פרשת פקודי

ויברך אותם משה (לט, מג)

מעשה שהיה באמריקה באדם שנפגע באופן קשה בתאונת דרכים.

מכיון שהיה האיש לבדו חיפשו בכיסיו ומשמצאו פרטי זיהוי הצליחו לאתר את כתובתו וליצור קשר עם משפחתו.

הללו מיהרו ובאו אל בית החולים שם נאמר להם כי מצבו אנוש.

אם כך - אמרה אשתו - ברצוני להודיע לאביו הנמצא לא רחוק מכאן בבית אבות, כדי שיבוא לבקר את בנו.

ואכן כעבור זמן מה הגיע האב ונכנס לחדרו של הבן, ראה את מצבו ועמד ללכת.

מדוע אתה הולך? תמהו הסובבים - האינך מבקש להשאר על ידו בעת קשה זו, כאשר מצבו כה חמור?!

בעזרת ה' הוא יהיה בסדר בקרוב! אמר האב בהחלטיות - בעוד שמן קצר מצבו ישתפר והוא יחזור לאיתנו!

הרופאים הסובבים את מיטת הפצוע הביטו באב ברחמים, בחושבם כי בודאי נשתבשה עליו דעתו מחמת גילו המופלג.

האב לא השגיח בהם וחזר אל דירתו שבבית האבות.

והנה זה פלא.

בניגוד לחוות דעת הרופאים השתפר לפתע מצבו של הפצוע והוא שב להכרתו.

כעבור ימים מספר התהלך על רגליו ועמד לצאת מבית החולים כשהוא בריא ושלם.

הרופאים הודו פה אחד שהחלמה כזו לא ראו מימיהם! כאשר שב האב לבקר את בנו ניגש אליו הרופא הבכיר, מנהל המחלקה, ושאל: אמור נא לי, מנין היה לך הבטחון המוחלט שמצבו של בנך עומד להשתפר, והרי כפסע היה בינו לבין המוות?

אומר לך - ענה האב - בצעירותי זכיתי ללמוד בישיבת ראדין אצל רבי ישראל מאיר הכהן, בעל ה"חפץ חיים".

באותם ימים עמל ה"חפץ חיים" על כתיבת ספרו הגדול, ה"משנה ברורה", וברצונו לדעת אם הדברים שכתב מובנים לכל, כינס קבוצה של כעשרה בחורים עמם עבר על מה שכתב וביקש לשמוע את הערותיהם.

אני - המשיך הזקן בסיפורו - הייתי אחד מאותה חבורה ואף זכיתי להעיר כמה הערות שגרמו לרבינו ה"חפץ חיים" נחת רוח.

כהכרת הטוב בירך אותי ה"חפץ חיים" בשתי ברכות: האחת, שאאריך ימים.

פרשת פקודי

והברכה השניה שלילדי לא יאונה כל רע כל זמן שאני בחיים.

מי שזכה להכיר את ה"חפץ חיים" - סיים הזקן את סיפורו - ידע היטב שברכותיו מתקיימות, בבחינת "צדיק גוזר והקדוש ברוך הוא מקיים", משום כך כאשר ראיתי את בני לאחר התאונה ברור היה לי שלא יאונה לו כל רע וכי מצבו עומד להשתפר!

וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אתה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אתם משה (לט,מג)

בילקוט שמעוני רמז תיח כתוב: "וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אתה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אתם משה - מה היא הברכה שברכך?...רבי מאיר אומר, כך ברכך: ה' אלהי אבותכם יספך עליכם ככם אלף פעמים".

מדוע בחר משה דוקא בברכה זו בסיום מלאכת המשכן?

מבאר ה'פנים יפות': במדרש (ילקוט שמעוני רמז תכ) מבאר, שבסיום מלאכת המשכן עמדו כל בני ישראל בחצר המשכן, וכשראו את האש יורדת מן השמים ואוכלת על המזבח את חלבי הקרבנות, השתחוו והשתטחו על פניהם, ולמרות שכל גודלה של חצר המשכן היה חמישים על חמישים אמה, נעשה נס ולכל אחד מהם היה מקום ארבע אמות הדרוש לאדם ממוצע כדי להשתחוות בפשוט ידיים ורגלים.

עתה נחשב: לפי הכלל הידוע ש'גברא באמתא יתיב' - רחב ממצע של אדם הוא אמה, צריך לומר שכל אחד מבני ישראל היה צריך שטח של אמה על ארבע אמות כדי להשתחוות. אם נחלק את חצר המשכן [חמישים על חמישים אמה] לרצועות ברוחב אמה ובאורך ארבעים ושמונה אמות, בכל אחת מהרצועות הללו יוכלו להשתטח שנים עשר איש [אמה על ארבע אמות לאיש] ובכולן יחד שש מאות איש [שתים עשרה כפול ארבעים ושמונה]. כיון שהשתמשנו רק ב-ארבעים ושמונה אמות מאורך חצר המשכן, נותרו לנו עוד שתי רצועות בנות אמה על חמישים אמות שלפי החשבון דלעיל יכלו להשתטח בהן עשרים וחמשה איש, ונמצא שבדרך הטבע לא היה מקום בחצר המשכן אלא ל- שש מאות עשרים וחמשה איש בלבד.

כיון שמניין בני ישראל באותו זמן היה כ-שש מאות ושלוש אלף איש (לעיל, לח, כו) ובצרוף עשרים ושנים אלף הלויים (במדבר ג, לט) - שש מאות עשרים וחמש אלף איש, נמצא שהיו בני ישראל זקוקים לשטח הגדול פי אלף משטח חצר המשכן, כדי שכל אחד מהם יוכל להשתחוות בפשוט ידיים ורגלים.

ומכיון שכבר היו פי אלף ממה שחצר המשכן יכולה להכיל, לכן, לא היתה ברכה מתאימה יותר לאותה שעה, אלא: 'ה' אלקי אבותכם יספך עליכם ככם עוד אלף פעמים'.

אלה פקודי המשכן משכן העדת (לט,מג)

רבותינו ז"ל אמרו: מהו "המשכן משכן" שנתמשכן ב' פעמים, רמז לחורב שני בתי המקדש.

בספר "הגדה של פסח מפי ספרי וסופרי" כותב רבי אליעזר דוד פרידמן שליט"א: בעוונותינו הרבי לא זכינו עתה לבית המקדש בתפארתו שיכפר לנו על כל עוונותינו, אך בזמן הזה יש לנו את סאת היסורים שמכפרת עלינו, וענין זה מבואר הדק היטב במשנתו של הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זיע"א בהקדמה לספר "לוחות העדות", וחזר ונשנה בספרו "יערות דבש" איזה יסורים מכפרים ואיזה לא, וכדאי הם דבריו

פרשת פקודי

הק' לעיין בהם ולהבינם על בוריים.

בגמרא ברכות (ז:) דרשו "מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו" (תהלי ג, א). מזמור לדוד? קינה לדוד מיבעי ליה. אמר רבי שמעון בן אבישלום, משל למה הדבר דומה לאדם שיצא עליו שטר חוב, קודם שפרעו היה עצב לאחר שפרעו שמח, אם כן דוד, כיון שאמר לו הקב"ה (שמואל ב' יב, יא) "הנני מקים עליך רעה מביתך" היה עצב, אמר שמא עבד או ממזר הוא דלא חייס עלי [שלא ירחם עליו], כיון דחזא דאבשלום הוא שמח, משום הכי אמר מזמור, ולכאורה יפלא שהרי מצינו באבשלום שלא חמל ולא ריחם על דוד אביו, וא"כ איזה מזמור קאמר להודות שפרע את חובו בבנו שיצא לתרבות רעה בה בשעה שבכלל לא ריחם עליו.

ואמר הרבי ר' יהונתן ליישב ולבאר באופן נפלא, דהנה יש ב' מיני יסורי הבאים על האדם,

הראשון הוא על עובד ה' שנכשל לפעמי בחטא רח"ל, והקב"ה שמרחם עליו ורוצה בטהרתו מביא עליו צער או פגע כדי שבכך יתמרקו עוונותיו. והנה יסורי אלו יכולים להיות גם שלא לפי דרך הטבע, שהרי הקב"ה מייסרו בשבטו, ואצלו יתב"ש לא שייך טבע כלל כי קדושתו למעלה ממנו, ועל אף חסרון זה יש בו מעלה גדולה מאד שבכך זוכה להינקות מעבירות שבידו.

והשני הוא החוטא שכ"כ הירבה להמרות את פי ה' רח"ל עד שהקב"ה ממאס בו כביכול, וזורקו מעל פניו, ומזה נגרם שהקב"ה מסיר מעליו את השגחתו ונמצא מופקר לפגעי הזמן. ויסורים אלו, מעלה יש בה מצד אחד שאינו לוקה ביסורי מחוץ לדרך הטבע, אך בד בבד אינו זוכה למרק באלו את חטאיו, כי אין הקב"ה מייסרו אלא רק מפקירו וכביכול אינו משגיח בו, ומה שנפגע מפגעי הטבע והזמן ממילא קאתי עליהו, כי רבים המכשולים בעולם הזה.

ולכן כשאמר הקב"ה לדוד המלך "הנני מקים עליך רעה מביתך" חשש שהקב"ה כועס עליו כ"כ עד שרוצה להענישו בעבד או ממזר שמדר הטבע הוא שלא ירחמו עליו, ונמצא שמקבל עונשים כדרכו של עולם, והיינו מפני שכביכול הסיר קוב"ה השגחתו ממנו, אך עתה לאחר שיצא ממנו אבשלום, שדרך הבן לרחם על אביו ואעפ"כ לא ריחם עליו, מזה ראה והסיק שהקב"ה הוא שמענישו כיון שהוא שלא בדר הטבע, וא"כ זוכה בכך שיתכפרו עוונותיו, ועל זה שפיר שייך להודות ולשבח הוי "מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו".

ואתי שפיר בכפתור ופרח המשך דבריהם שם "משל לאדם שיצא עליו שטר חוב, קודם שפרעו היה עצב לאחר שפרעו שמח", כי בכך ראה שהוא משל חובותיו, שעוונותיו מתפקקים, וכל יסוריו מוחקים וממרקים את חטאיו.

שתשרה שכינה במעשה ידיכם (לט, מג)

שתשרה שכינה במעשה ידינו

מי לא רוצה הצלחה במעשיו? שתשרה שכינה במעשיו? לפעמים הולך לי ולפעמים חורק. למשל, ידעתי ראש שאני עלול להירדם בתפילה מרוב סידורים והתרוצצויות שהיו במשך היום, ובאמת כך קרה... או, ידעתי שכשהילדים לוקחים את הזמן בבוקר ולבסוף מאחרים, אני כועס עליהם יותר מדי, וכך אכן קרה... מה יכול לעזור לי להצליח, להיות מכוון יותר ולהתנהג כפי שאני באמת רוצה? מה יעזור לי גם בזמני לחץ

פרשת פקודי

לזכור שיש בורא לעולם? או במילים אחרות אפשר לקרוא לזה: שתשרה השכינה בחיים שלי. תשובת ה'תפארת שלמה' (רבי שלמה מרדומקס) היא: תכניס את הקב"ה לחיים שלך, תכוון את מה שאתה עושה בשביל כבוד ה' או בשביל איזה מצוה. לדוגמא שבעבודת הפרנסה תהיה במודעות לכך שחלק מזה ילך להוצאות השבת או ללימוד תורה של בניו. מתוך זה שחלק מהרווחים יהיו עבור מצוה, תשרה ברכה בכל מעשי ידיך בכלל (כמו שהיה אצל בני": הם תרמו חלק מהכנסותיהם ורכושם להקמת המשכן, ובזה זכו לכך שהשכינה שורה בכל מעשה ידיהם בכלל).

משה רבינו, אחרי הקמת המשכן, מברך את בני"י "יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו". מסביר רבי שלמה מרדומקס שמשה לא התכוון לעשות הוקוס פוקוס ושתשרה שכינה בכל ענייניהם ועסקיהם, בלי הצדקה. שכינה לא באה סתם. משה מברך אותם שיהיו ראויים להשראת השכינה בכל מעשה ידיהם, וזה על ידי הענין הנ"ל, שיכוונו בכל מעשיהם שיהיו לצורך גבוה, שיכוונו בעסקיהם שחלק ילך למטרה קדושה כמו צורכי שבת או צדקה וחסד (ובזה תשרה ברכה בכל השאר, כמו שחיטה אחת שמפרישים לתרומה פוטרת את כל התבואה ומביאה ברכה לכל התבואה הנשארת לבעל הבית).

זה כל כך יפה! השכינה והברכה באים לחיים כאשר מבקשים אותם. אם רוצים להצליח, להתמודד נכון ובגדלות עם מצבים שונים, תנשום נשימה עמוקה ותחשוב, איך אני עושה את זה בשביל ה', מה בדבר שאני עושה יכול לשרת איזה מטרה גבוהה. הפלא הוא, שאם רק נותנים לב לחפש, אז בכל דבר ניתן למצוא מטרה נעלה, למצוא את ה'לשם שמים' שבזה. ובזה עושים מקום לשכינה לבוא.

וכבוד ה' מלא את המשכן (מ,לה)

באחת הערים בגרמניה, בנו בני הקהילה הרפורמית בית כנסת מפואר וגדול מאוד. דא עקא, שבית תיפלתם דמה בפרטים רבים מאוד לבית תיפלתם של הנוצרים, ברצותם לחקות עד כמה שאפשר את דרכי הגויים.

באחד הימים ראו ראשי הקהילה הרפורמית ברחוב מתחת לבית הכנסת, את הגאון רבי צבי הירש חיות מז'אלקווא.

בגאווה בלתי מוסתרת פנו אליו ראשי הקהילה והסבו את תשומת לבו לבית הכנסת המרשים אותו בנו. ראה הרב שמעל פתח הכניסה למקום מתנוסס באותיות זהב פסוק מפרשת פקודי בסופו של חומש שמות, וכך כתבו: "וכבוד ה' מלא את המשכן."

נענה הרב ואמר: הבניין הזה באמת יפה מאוד, אולם טעיתם בכיתוב שחקקתם בפתחו. למראה תמיהתם של הראב"י וראשי הקהל, הוסיף הרב לומר: "פתחתם את מיקום הפסוק הנכון, אך העתקתם מתוכו מילים שגויות."

כמובן שבורים אלו לא זכרו כלל מה כתוב בתורה והיכן נאמר, ולאחר שהות קלה סיים הרב בחיור: "הייתם צריכים לצטט את תחילת הפסוק 'ולא יכול משה לבוא אל אוהל מועד...'"

כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו (מ,לח)

פסוק זה - אמר הגאון רבי יהודה צדקה, ראש ישיבת פורת יוסף - מלמד אותנו בדרך רמז על שתי הנהגות שיש לרב תלמיד חכם לנהוג: ענן ואש.

פרשת פקודי

הענן מכסה את השמים ומסתיר אותם מעיני כל.

כך גם הרב צריך להיות עניו ולהסתיר את דרכיו מבני אדם.

לעומת זאת - המשיך רבי יהודה - האש גלויה לעין כל והיא מאירה את אפילת הלילה ומכלה ושורפת את הכל.

כך גם לעיתים חובה על הרב לנהוג בתקיפות ובחוזקה כאשר בוערת.

מתי יש לנהוג כך ומתי אחרת?

כאשר הציבור הולך בדרך התורה והמצוות על הרב לנהוג כ"ענן", בענווה יתירה ובהסתר, ואילו כאשר האנשים אינם הולכים בדרך התורה על הרב להוכיח אותם ולהילחם מלחמת חורמה בפורצי גדר ודרך.

דבר זה - סיים רבי יהודה - מרומז בפסוק: "כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו", כאשר "ה' על המשכן" אצי יש לנהוג בדרך של "ענן", ואילו אם חלילה יש מצב ש"תהיה לילה בו", שכן הלילה מרמז על חושך ואפילה מן המצוות, אזי יש לנהוג בדרך של "אש"!